

VELIKA IZLOŽBA U MALOME MUZEJU

dr. sc. ŽARKA VUJIĆ □ Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti, Katedra za muzeologiju, Zagreb

IM 36 (3-4) 2005.
IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

Umjesto napomene. Ovaj tekst nije naručen i nije obećan. Nastao je spontano kao rezultat malo zakašnjelog, ali svakako emotivnog dokumentiranja jednoga posebnog izložbenog događanja. A možda i kao pisani odgovor suprotiv onima u našoj muzealnoj i kulturnoj sredini koji ne priznaju ništa osim velikih izložbenih prezentacija naglašeno popraćenih u svim medijima, kataloga čija se težina mjeri u kilogramima i poznatim autorskim imenima koja su oblikovala izložbu.

O izložbi. Dakako, riječ je o prikazu izložbe *Dodir antike*¹ koja je početkom prosinca 2005. na najbolji način iznova otvorila vrata izložbenog prostora Tifloškog muzeja, malog muzeja posebne zadaće u Draškovićevoj ulici br. 80. Muzej je, poznato je, usmjeren i posjetiteljima s invaliditetom i svim ostalim posjetiteljima². Prvima kako bi im svim svojim oblicima komuniciranja - od izložaba do radionica - olakšao prije svega spoznavanje baštine i preko nje im osigurao aktivno uključivanje u društveni život. Drugima kako bi im predočio sposobnosti i mogućnosti osoba s invaliditetom i njihov način doživljavanja svijeta te na taj način razvio osjetljivost i sposobnost prirodnog komuniciranja s takvim osobama, a koja većini nas nedostaje jer i nismo imali prilike njome ovladati. Muzej s opisanim poslanjem, a koji smo, zahvaljujući godinama njegovog odmaka od pravog muzejskog rada, gotovo zaboravili, bio je doista idealno mjesto koje je moglo ugostiti spomenutu izložbu.

Ugostiti ili, bolje rečeno, prihvati i preoblikovati izložbu koja je izvorišno nastala u zamisli djelatnika Louvrea s ciljem približavanja umjetnosti antike širokoj i posebnoj publici. Kako je skulptura idealan medij za to, projekt je, osim odgovorne osobe za odnose s osobama s invaliditetom Cyrilleom Gouyettom, potpisala i sama ravnateljica Odjela skulpture Louvrea gospođa Geneviève Bresc-Bautier. No izložba je odmah zamišljena kao putujuća, na tragu poticanja međusobne suradnje muzeja, velikih i malih i manje ili više srodnih po građi, ali i po razvijenom i osmišljenom radu s osobama s invaliditetom. Veliki Louvre sa svojim gipsanim odljevima dolazio je tako među druge i manje muzeje te spajao svoju građu s njihovom, ne narušavajući tematsku i skulpturalnu nit prezentacije. U Zagrebu je partnera pronašao u Tifloškom muzeju, no potaknuo je i sudi-

oništvo Arheološkog muzeja u Zagrebu.

Dakle, došao je s gotovom idejom, okupljenom oko antičke umjetnosti i u skladu s njom dvadeset i tri su izloška - mahom gipsane kopije ili kopije u sintetičkoj smoli te nešto reljefnih crteža - podijeljena u četiri tematske cjeline: tumačenje i širenje antike te kraljevski ukus i profanacija antike. Sve su četiri teme, osobito za poznavatelje povijesti umjetnosti, bile zapravo posve ispletene i zajednički su svjedočile o karakterističnim motivima antičkih skulpturalnih prikaza (portreti stvarnih osobnosti, prikazi iz grčke i rimske mitologije), o njihovu ponovnom interpretiraju u razdoblju karolinške umjetnosti, renesanse i baroka, i to često na zahtjev moćnih društveno-političkih snaga, osobito vladara. Kao peta cjelina dodane su gipsane kopije iz Arheološkog muzeja u Zagrebu, i to šest odabranih portretnih glava iz razdoblja antike, među kojima se nalazila i poznata i često publicirana prelijepa glava djevojke, tzv. *Solinjanka*. Sve u svemu, materijal izrazito reprezentativan i poznat čak i širem krugu publike. No svakako izložen na dosada nepoznat način, način posve prilagođen osobama oštećena vida, no koji je i ostaloj publici mogao osigurati neusporedivo potpuniji doživljaj negoli je to uobičajeno, osobito u umjetničkim muzejima. A sve to pripremljeno na oko 300 m² izložbenoga i ostalog servisnog prostora.

Naime, očekujući konačno preuređenje prema novooblikovanoj muzeološkoj koncepciji³, Tifloški je muzej izložbu pripremio u trima prostorijama - jednoj nekada u funkciji Taktilne galerije i drugim dvjema namijenjenim stalnom postavu. No u središnjoj maloj prostornoj poveznici djelatnici Muzeja uspjeli su riješiti nekoliko servisnih prostora. Prije svega, imala je ulogu ulaznog prostora, kojemu je uvijek zadaća pripremiti posjetitelja, fizički i intelektualno, na ono što ga kasnije očekuje. Fizičkoj pripremi pripadale su vješalice odnosno garderobni prostor, koji je oslobađao posjetitelje suvišne odjeće i uobičajenih urbanih potrepština. A istu je funkciju obavljao i kutić napučen šarenim sjedalicama oko automata za kavu, gdje se provizorno, ali vrlo uspješno, stvorilo odmoriste kojim je posjet *Dodiru antike* mogao i započeti i završiti. Oni izoštrenije percepcije vezane za sponzorstvo, mogli su na panoima

¹ Muzeološku koncepciju izložbe načinila je Željka Sušić, Morana Vouk bila je odgovorna za njezinu prilagodbu osobama s invaliditetom, likovni postav i sjajne uvečane fotografije te dizajn kataloga izradio je Davor Šiftar, a dodatni suradnici u realizaciji izložbe bili su Nina Sivec, Lucija Šoda, Mila Škaric i Zlatko Juratovac.

² Inače, Tifloški muzej jedan je od rijetkih muzeja koji ima napisano i javno prezentirano svoje poslanje, primjerice i na web stranici Muzeja: <http://www.tifloskimuzej.hr>, 3. lipnja 2006.

³ Sušić, Ž. Muzeološka koncepcija Tifloškog muzeja u Zagrebu i njezin odraz u stalnom postavu, diplomska rad, Zagreb, 2006.

sl.1. Izložba *Dodir antike* u Tiflološkom muzeju u Zagrebu, prosinac 2005.

sl.2. Kako bi se ostvarilo sigurno i jednostavno kretanje posjetitelja izložci su povezani podnom teksturom koju štapovi mogu registrirati kao predviđena zaustavna mjesta.

na tom mjestu primijetiti zavidan broj sponzora, između ostalog i one koji su bili medijski pokrovitelji izložbe, ime renomiranog hotela i avio prijevoznika, koji su dali svoj praktičan doprinos, svjetski poznatog proizvođača softvera, domaće tvornice lijekova itd. U svakom slučaju, znak pripremljenosti Muzeja za buduća vremena kulture u Hrvatskoj kojima će se zasigurno početi smanjivati osnivačijski izvori financiranja!¹⁴

Intelektualnoj pripremi pripadalo je jasno sročeno i uočljivo postavljeno poslanje Muzeja na desnom pregradnom zidu, koje je uspješno obavilo zadaču brzog razumijevanja uloge te posebne muzejske ustanove. Karakter slične pripreme imala je i taktilna karta prostora u čijem su se gledanju i dodirivanju zapravo sretno i posve ljudski, u duhu prave i iskrene inkluzije, isprepletenale sve vrste publike - i ona nevideća i slabo videća, kojoj je to doista trebalo, i ona kojoj je to bilo posebno doživljajno iskustvo. Tako pripremljeni, pa i opskrbljeni informacijama u obliku dobro oblikovanog kataloga ili pak audio-vodiča, posjetitelji su mogli krenuti u razgledavanje izložbe, i to krećući se idealno, prema muzeološkom zahtjevu - slijeva udesno.

Najprije ih je dočekao prostor nazvan informacijsko-dokumentarni, u kojem je autorica izložbe zamislila i postavila četiri male teme: od odjave - svjedočanstava rada s višestruko oštećenom djecom u Maloj kući, preko osnovnih informacija o osnivaču Muzeja Vinku Biku i njegovim vezama s Parizom, računalnoga i

¹⁴ Inače, gotovo sve sponzore izložbe uspjela je priskrbiti autorica koncepcije, viša kustosica i muzejska pedagoginja, što najbolje svjedoči i o mogućem opsegu poslova jednog čovjeka u malome muzeju, kao i o potrebi obrazovanja za svremeno upravljanje izvorima muzeja, koje još uvijek nedostaje većini naših ravnatelja.

plakatnog upoznavanja Louvrea, do upoznavanja različitih zakona RH koji se odnose na osobe s invaliditetom. Možda i malo previše na tako malom prostoru. No kako Muzej nije dugo imao prilike na doista sebi primjereno način senzibilizirati javnost za doživljaj svijeta osoba s invaliditetom, razumljiva je potreba izlaganja svega tog materijala, i to ponajviše korištenjem muzeografskih pomagala - filmova, tekstova, fotografija i računala. Ipak vjerujem, a to se moglo utvrditi i jednostavnim bilježenjem kretanja posjetitelja, kako se najprije ulazilo u naslovom izložbe - *Dodir antike* - očekivanu drugu prostoriju, u kojoj su bili postavljeni prvi nizovi skulptura na postamentima, spojeni reljefnom podnom trakom. Koliko je naše nepoznavanje tih osnovnih pravila postavljanja izložaka za slijepu i slaboviduće osobe, najbolje

svjedoči reakcija jednog našeg muzealca koji je takav strog raspored u prostoru nazvao užasno dosadnim. Spomenuto redanje, kao i povezivanje izloženoga podnom teksturom koju štapovi mogu registrirati kao predviđena zaustavna mjesta, dopunjeno je legendom pisanom na dva pisma⁵. Prvi prstima dostupan bio je tekst na brajici, a potom onaj dostupan očima, na latinici, i to pisan razmjerno velikim slovima. Dapače, njihova veličina, pa i nagib bili su oku ugodni, izvrstan primjer za sve muzealce jer je to zorno pokazalo kako bi doista trebale biti pisane legende koje bi bile uporabljive i za slabovideće osobe, pa i za školsku djecu mlađe dobi. Potom je slijedio susret i iskustvo sagledavanja izloženog odjelja, bilo prstima, bilo očima. Svakako treba naglasiti da su djelatnici Muzeja mislili i na visinu postamenta koja je morala zadovoljiti mogućnost taktilnog doživljaja prošjećno visokoj osobi, ali ga osigurati i osobama u invalidskim kolicima. Uz to, svakoj je skulpturi bila na zidu pridružena i njezina velika fotografija, zasnovana na istom načelu na kojemu i cijela izložba, na načelu kontrasta između bijele skulpture i plave, tamne pozadine, čime oblici i fizionomije dobivaju mogućnost posebnog viđenja i uočavanja inače gotovo izgubljenih detalja. Dakako, i ta su povećanja načinjena radi slabovidećih, no upravo je susret s njima pokazao i sve slabosti našeg oka i umu te nas uvjeroj koliko su i nama, dobrovidećima, potrebna opisana prezentacijska pomagala. Tako je ideja Tiflolоškog muzeja da javnosti pokaže

inkluzijsku bit odnosno približavanje i upoznavanje svjetova nemogućnosti odnosno mogućnosti u potpunosti ostvarena. Dapače, mogućnosti su definitivno nadrasle i zapravo izbrisale nemogućnosti i nekako vjerujem da su pale na plodno tlo i ostalih muzealaca koji djelatno promišljaju metode prezentacije za sve vrste posjetitelja.

Na kraju sažeto podsjećam na trajne vrijednosti i poruke koje je iznjedrila ova izložba. Prije svega, pokazala je kako je moguće organizirati sve servisne potrebe uz izložbu i u nemogućim prostornim uvjetima. Dakako, ako je osobljje stručno osvješteno i kreativno reagira na izazove. Potom nam je ostala, nadam se u trajno naslijede, svijesti o vrijednosti i važnosti muzeografskih pomagala poput primjerenih postamenata, legendi

sl.3. Legende su pisane na dva pisma. Prvi prstima dostupan bio je tekst na brajici, a potom onaj dostupan očima, na latinici, i to pisan razmjerno velikim slovima.

sl.4. Kutic napučen šarenim sjedalicama oko automata za kavu, gdje se provizorno, ali vrlo uspješno, stvorilo odmorište kojim je posjet Dodiru antike mogao i započeti i završiti.

⁵ Ono što je možda nedostajalo u vezi s legendama jesu one veće, tematske, koje bi objedinile grupe radova i olakšale razumijevanje povjesno-umjetničke ideje izložbe. Inače, autorica je bila posve svjesna toga, no u zadanom trenutku nije se uspjelo naći adekvatno, prije svega prostorno rješenje za njih.

sli.5. Informacijsko-dokumentarni prostor, u kojemu je autorica izložbe zamislila i postavila četiri male teme: od odlike - svjedočanstava rada s višestruko oštećenom djecom u Maloj kući, preko osnovnih informacija o osnivaču muzeja Vinku Beku i njegovim vezama s Parizom, računalnoga i plakatnog upoznavanja Louvrea, do upoznavanja različitih zakona RH koji se odnose na osobe s invaliditetom.

napisanih na dva pisma dovoljno velikim slovima ili uvećanih fotografija. Primijenimo ih na našim umjetničkim i ostalim izložbama samo ondje gdje je to moguće, osobito za skulpture u trajnom materijalu ili kopije u sadri, kao i za kopije, modele, pa i duplikate originalnih predmeta.

Omogućimo dodirivanje i dodatno sagledavanje i saznavanje gdje god je to moguće. Jednostavno, spojimo sve naše percepcije i svjetove! Oni se ne isključuju nego se krajnje plodonosno dopunjaju!

Primljeno: 20. lipnja 2006.

A BIG EXHIBITION IN A SMALL MUSEUM

This account has a review of the exhibition the *Touch of Antiquity* that at the beginning of 2005 once again opened up the doors of the exhibition space of the Typhlogy Museum, which is particularly oriented to visitors with a disability, but also caters for all other visitors. The aim was to host, or rather, to accept and recast the exhibition that was originally created by Louvre personnel with the aim of bringing the art of antiquity closer to a special but also to

the general public. Since sculpture is an excellent medium for this purpose, the project was co-authored by the person responsible for relations with persons with disabilities Cyrille Gouyett and the directrice of the Louvre's sculpture department, Geneviève Bresc-Bautier. But the exhibition was at once imagined as a travelling one, following up trends in encouraging inter-museum collaboration, big and small museums, more or less akin in materials, but also those in the developed and carefully devised work with persons with disabilities. The grand Louvre itself thus came with its plaster casts among other and smaller museums, joining its material with theirs, making no inroads into either the thematic or sculptural thread of presentation. Its partner in Zagreb was the Typhlogy Museum, but it also drew collaborative efforts from the Archaeology Museum.

At the end the review recalls some of the lasting values and messages engendered by the exhibition. Above all it showed that it is possible to organise all the service requirements accompanying an exhibition even in impossible spatial conditions. Of course, the personnel made professionally aware and creative responses to the challenges. Then we were left with what I hope is the permanent bequest of awareness of the value and importance of museum aids like appropriate pedestals, captions written in two scripts with big enough letters or enlarged photographs, of the need for allowing touching and additional comprehension and knowledge wherever possible. "We simply," writes the author, "combine and join all our perceptions and worlds. They are not mutually exclusive, rather fruitfully complement each other."